

*Załącznik Nr 1
do Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Biłgorajskim
na lata 2018 - 2020*

**Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych
dla osób stosujących przemoc w rodzinie
na terenie Powiatu Biłgorajskiego
na lata 2018 - 2020**

I. Wprowadzenie

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga systemowych oddziaływań, zarówno w obszarze edukacji społecznej, wspierania i ochrony ofiar przemocy, jak i oddziaływań ukierunkowanych na pracę z osobami stosującymi przemoc.

Głównym celem oddziaływań, rozumianych jako dopełnienie interwencji prawno – administracyjnych wobec sprawcy, jest powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając zakres pomocy udzielanej ofiarom oraz wskazuje środki, mające na celu oddziaływania wobec osób stosujących przemoc.

Do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, prowadzonych w formie działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw, a co za tym idzie zmniejszenie ryzyka dalszego stosowania przemocy oraz zwiększenie zdolności do samokontroli agresywnych zachowań i konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Niniejszy program stanowi załącznik do Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018 – 2020 i realizowany będzie na terenie Powiatu Biłgorajskiego.

II. Podstawa prawna

Podstawę prawną do opracowania Programu stanowią następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r. poz. 1390),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017r. poz. 1769 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacje osób zatrudnionych w tych środowiskach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. Nr 50 poz. 259);
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 przyjęty Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r.
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2020 przyjęty Uchwałą Nr. XXV/361/2016 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 grudnia 2016 r.
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Biłgorajskim na lata 2014 – 2020 przyjęta Uchwałą Nr XXXVII/247/2014 Rady Powiatu w Biłgoraju z dnia 29 maja 2014 r.

III. Założenia ogólne Programu

Powiatowy program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zakłada kierunki działań zgodne z Ramowym Programem Oddziaływań Korekcyjno – Edukacyjnych, stanowiącym załącznik do Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy na lata 2017 – 2020. Za najwyższy priorytet podejmowanych działań uznaje się ochronę, bezpieczeństwo i autonomię osób pokrzywdzonych przez osoby stosujące przemoc. Działania przewidziane tym Programem prowadzone będą w oparciu o aktualną wiedzę na temat przemocy w rodzinie, z perspektywą dokonania faktycznych zmian w postawach i zachowaniach osób uczestniczących w zajęciach korekcyjno – edukacyjnych oraz zwiększenia ich odpowiedzialności za własne czyny.

Treść i istotę Programu stanowią następujące zagadnienia:

- przemoc domowa jest zachowaniem wyuczonym, przynoszącym sprawcy zyski i straty,
- przemoc domowa jest uwarunkowana kulturowo i jest zakorzeniona we wzorach postępowania przekazywanych z pokolenia na pokolenie,
- stosowanie przemocy w żadnym razie nie powinno być usprawiedliwiane stwierdzeniem, że było skutkiem prowokacji ze strony ofiary,
- przemoc jest intencjonalnym i szkodliwym nadużywaniem przewagi sił,
- stosowanie przemocy jest wyborem, za który sprawca ponosi odpowiedzialność moralną i prawną,
- można przestać stosować przemoc poprzez nauczenie się zachowań społecznie akceptowanych i bezpiecznych dla innych.

Prezentowane zagadnienia stanowiąc będą podstawę do opracowania zawartości merytorycznej Programu, skoncentrowanej na edukacji na temat zjawiska przemocy, promowaniu wartości i idei wspierających godność osoby, dobro rodziny, równość płci, prawa kobiet, dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych oraz stosowania procedur behawioralno – poznawczych w celu korygowania postaw i zachowań związanych z przemocą oraz uczenia umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej i samokontroli.

Program nie stanowi osobistej psychoterapii sprawcy, a jedynie koryguje jego niepożądane i szkodliwe zachowania i postawy.

IV. Cele programu

Cel główny:

Powstrzymanie uczestników programu przed stosowaniem przemocy w relacjach z rodziną.

Cele szczegółowe:

1. Uzyskanie przez uczestników świadomości własnych zachowań przemocowych wobec członków rodziny i poczucia odpowiedzialności za te zachowania.
2. Zmiana zachowań i postaw uczestników w związku ze stosowaniem przemocy poprzez wykształcenie społecznie akceptowanych sposobów radzenia sobie z napięciem i agresją.
3. Wykształcenie u uczestników umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć i zaspokajania potrzeb.
4. Wdrożenie pozytywnych postaw rodzicielskich oraz partnerskiego układania relacji z bliskimi.
5. Edukacja na temat zagrożeń wynikających z używania środków psychoaktywnych.

V. Realizacja oraz zawartość merytoryczna Programu

1. Miejsce realizacji zadania.

Program będzie realizowany w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Biłgoraju.

2. Procedury kwalifikacyjne.

Do udziału w Programie osoby kierowane mogą być przez sąd, ośrodki pomocy społecznej, instytucje działające na rzecz powstrzymania przemocy w rodzinie, jak też w wyniku dobrowolnego zgłaszania się sprawców.

Kwalifikacji wstępnej dokonają osoby prowadzące Program w oparciu o wywiad dotyczący funkcjonowania każdego uczestnika w środowisku, jego sytuacji życiowej, uwzględniając specyfikę przemocy, której był sprawcą.

Informacje te stanowią będą podstawę do zakwalifikowania uczestników do udziału w Programie oraz wyodrębnienia osób z możliwymi zaburzeniami psychicznymi, mogącymi stanowić przeszkodę w realizacji zajęć oraz osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, w przypadku których wskazane jest wcześniejsze odbycie podstawowego cyklu terapii uzależnień.

Do udziału w Programie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych zakwalifikowane będą osoby, które uznają fakt stosowania przemocy we własnej rodzinie. Uzyskane od uczestników informacje objęte zostaną zasadą poufności, z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnienie czynów karalnych.

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się pogłębienie diagnozy wstępnej uczestnika oraz prowadzenie pracy indywidualnej, równoległej do spotkań grupowych.

3. Reguły uczestnictwa w Programie.

Reguły uczestnictwa w Programie ujęte zostaną w formie kontraktu podpisanego przez każdego z uczestników. Kontrakt będzie zawierał:

- wymogi dotyczące systematycznej obecności na zajęciach,
- obowiązek bezpiecznego i zgodnego z normami współżycia społecznego zachowania uczestnika w trakcie zajęć,
- zobowiązanie do powstrzymania się od przemocowych zachowań i postaw wobec członków rodziny i innych osób,
- wymóg uznania osobistej odpowiedzialności uczestnika za fakt stosowania przemocy w rodzinie,
- zgodę uczestnika na monitoring jego zachowań po zakończeniu uczestnictwa w Programie poprzez kontaktowanie się realizatorów z instytucjami posiadającymi z racji pełnienia właściwych dla siebie funkcji wiedzę na temat funkcjonowania uczestnika w środowisku do celów związanych z prowadzeniem monitoringu (sąd, ośrodki pomocy społecznej, policja, inne).

W przypadku nieobecności uczestników na zajęciach o fakcie tym poinformowane zostaną instytucje kierujące do udziału w Programie.

4. Sposób realizacji:

Program przewidziany jest dla grupy nie większej niż 15 osób, wyłonionych w procesie kwalifikacji. Łączny czas trwania cyklu korekcyjno - edukacyjnego obejmował będzie od 60 do 80 godzin, podzielonych na sesje. Pomiędzy poszczególnymi sesjami zostaną zachowane przerwy nie dłuższe niż jeden tydzień z wyłączeniem okresu świąt.

5. Zawartość merytoryczna Programu.

Zawartość merytoryczną Programu obejmują następujące bloki tematyczne:

- a. Edukacja – dostarczenie uczestnikom informacji, które pomogą im zrozumieć zjawisko przemocy w kontekście funkcjonujących stereotypów społeczno – kulturowego i socjalizacji w roli męskiej, skonfrontowanie przekonań i postaw, przy pomocy których sprawcy usprawiedliwiają stosowanie przemocy, nauczenie, w jaki sposób zachowania przemocowe działają krzywdząco na rodziny i ich wzajemne relacje oraz przygotowanie uczestników do wzięcia pełnej odpowiedzialności moralnej i psychologicznej za swoje czyny a także rozpoczęcia pozytywnych zmian w ich relacjach osobistych.
- b. Rozpoznawanie i zmiana systemu przekonań i postaw osobistych – stworzenie uczestnikom okazji do badania osobistego systemu przekonań, postaw i nastawień emocjonalnych, które inicjują i wzmacniają stosowanie przez nich przemocy oraz promowanie wartości i postaw, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających przemoc.
- c. Zmiany behawioralno – poznawcze – dostarczenie uczestnikom, którzy autentycznie zaczynają angażować się w proces zmiany zachowań i postaw, możliwości ćwiczenia nowych, konstruktywnych form myślenia i reagowania, służących skutecznej kontroli nad szkodliwymi zachowaniami oraz sprzyjających odpowiedzialnemu podejmowaniu decyzji w sytuacjach konfliktowych.

Zajęcia edukacyjne kładą szczególny nacisk na następujące zagadnienia:

- społeczno – kulturowe źródła i okoliczności towarzyszące przemocy domowej,
- problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
- rozpoznanie i identyfikacja przyczyn zachowań przemocowych,
- przemoc seksualna,
- planowanie i rozwijanie samokontroli,
- komunikacja interpersonalna,
- prawidłowe metody wychowywania dzieci,
- tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych,
- promocja pozytywnych standardów i wartości,

6. Współpraca z rodziną.

Realizatorzy będą dążyć do nawiązania kontaktu z osobami, wobec których uczestnicy stosowali przemoc, w celu uzyskania rzetelnych informacji o zachowaniu uczestników Programu w stosunku do członków swoich rodzin. Kontakt zostanie nawiązany z uwzględnieniem priorytetu, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy ze strony uczestników Programu.

VI. Realizatorzy Programu

Realizatorem Programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Biłgoraju jako organ administrujący, kontrolujący i monitorujący. Osobami prowadzącymi Program będą osoby posiadające kwalifikacje zgodne z wymogami zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 259) w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno – edukacyjne.

Do obowiązków osób prowadzących należy:

- przeprowadzenia kwalifikacji do udziału w Programie,

- sporządzenie wstępnej diagnozy w celu wykluczenia z zajęć osób chorych psychicznie, osób z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem osobowości typu borderline i dysocjalnej oraz osób uzależnionych, które nie przeszły podstawowego etapu terapii uzależnień,

- sporządzenie i realizacja autorskiego programu oddziaływań psychologicznych, edukacyjnych, socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, który zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie,

- współpraca z instytucjami i organizacjami przeciwdziałającymi przemocy w rodzinie.

VII. Partnerzy Programu

Program zostanie zrealizowany przy współpracy Sądu Rejonowego, Ośrodków Pomocy Społecznej, Komendy Powiatowej Policji oraz innych instytucji tworzących system przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Biłgorajskiego.

VIII. Źródła finansowania

Program zostanie sfinansowany ze środków dotacji celowej na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

IX. Zakładane rezultaty

1. Mniejsza liczba osób stosujących przemoc.
2. Wzrost świadomości własnych zachowań przemocowych uczestników oraz wzrost ich poczucia odpowiedzialności za te zachowania.
3. Nabycie umiejętności kontrolowania własnych zachowań przemocowych poprzez uzyskanie umiejętności rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych, zapowiadających te zachowania oraz opracowanie „planu bezpieczeństwa”, zapobiegającego użyciu siły i przemocy wobec innych.
4. Nabycie przez uczestników umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć oraz zaspokajania swoich potrzeb.

5. Wypracowanie prawidłowych postaw rodzicielskich oraz umiejętności prawidłowego budowania relacji z bliskimi.
6. Wzrost świadomości uczestników na temat zagrożeń związanych z nadużywaniem substancji psychaktywnych.

X. Monitoring i ewaluacja Programu

Ewaluację Programu oraz monitoring zachowań uczestników przeprowadzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Biłgoraju we współpracy z rodzinami sprawców, Ośrodkami Pomocy Społecznej właściwymi dla miejsca zamieszkania uczestników Programu, Sądem Rejonowym, Kuratorską Służbą Sądową, Komendą Powiatową Policji oraz innymi instytucjami współtworzącymi system przeciwdziałania przemocy na terenie Powiatu Biłgorajskiego, mogącymi udzielić rzetelnej wiedzy na temat funkcjonowania uczestników Programu w ich środowisku rodzinnym.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona etapami:

- etap wstępny – analiza zawartości merytorycznej Programu pod kątem zakładanych do osiągnięcia celów, analiza postaw uczestników rozpoczynających udział w programie wobec przemocy oraz świadomości własnych zachowań przemocowych - na podstawie ankiet wypełnianych na początku zajęć,
- w trakcie realizacji – analiza frekwencji uczestników oraz ich zaangażowania w pracę nad zmianą własnych postaw i zachowań,
- na zakończenie – analiza postaw uczestników kończących udział w Programie wobec przemocy oraz świadomości własnych zachowań przemocowych, analiza stopnia adekwatności treści programu w stosunku do oczekiwań uczestników - na podstawie ankiety wypełnianej na zakończenie zajęć,
- po zakończeniu – poprzez monitoring zachowań uczestników, służący do analizy pod kątem osiągnięcia założonych celów.

Monitoring zachowań uczestników zostanie przeprowadzony trzykrotnie:

1. Po upływie trzech miesięcy od daty zakończenia programu.
2. Po upływie 12 miesięcy od daty zakończenia programu.
3. Po upływie 24 miesięcy od daty zakończenia programu.

Metody prowadzenia ewaluacji i monitoringu: ankieta, wywiad, obserwacja, rozmowa.

W sytuacji, gdyby podczas prowadzenia działań monitorujących zachowania uczestników po zakończeniu udziału w Programie - realizator stwierdził, - że osoby stosujące przemoc wróciły do stosowania zachowań przemocowych przed realizacją programu, zobowiązuje się do natychmiastowego poinformowania o tym fakcie instytucji kierującej do udziału w Programie a w przypadku osób, które samodzielnie podjęły decyzję o udziale w Programie - właściwy dla miejsca ich zamieszkania ośrodek pomocy społecznej.

XI. Zagrożenia realizacji Programu

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest ułożonym w czasie ciągiem określonych działań, skierowanych do konkretnej grupy adresatów, które wymagają zaangażowania środków finansowych, rzeczowych i osobowych. Realizacja tych działań wiąże się nierozdzielnie z ryzykiem wystąpienia zjawisk czy sytuacji mogących mieć negatywne skutki dla przebiegu całego Programu lub jego poszczególnych części. Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z brakiem dostatecznego zainteresowania adresatów udziałem w Programie.

Ważnym czynnikiem, sprzyjającym powodzeniu w zrealizowaniu Programu jest ścisła współpraca z instytucjami i organizacjami pełniącymi funkcję partnerów Programu, kwalifikacje, doświadczenie i umiejętności zespołu prowadzącego zajęcia, a także rzetelna bieżąca ocena realizacji programu i skuteczny monitoring.